

FORMAREA STATULUI MOLDOVENESC ȘI CONSTITUIREA SISTEMULUI TRADIȚIONAL DE ADMINISTRARE (IV)*

Alexandru ROMAN,
rector al Academiei de Administrare
Publică pe longă Președintele Republicii
Moldova, doctor habilitat on științe is-
torice, profesor universitar

SUMMARY

The foundation of the Moldovan State, six and a half centuries ago, is perfectly integrated into the complex historical process of the configuration of medieval states conceived as superior form of organizing the social life within some well-established territorial spaces. These historical phenomena of major importance led to the establishment of some individual administrative systems within each newly created state. The elucidation of the process of forming the Moldovan State and the creation of its administrative system allows us to undertake analysis regarding the formation of state institutions and of administrative system of all levels.

14

Administrarea Publică, nr. 3-4, 2008

On procesul formării și dezvoltării Statului Moldovenesc se constituie, se consolidează treptat și evoluează ascendent sistemul tradițional de administrare, care contribuie substanțial la consolidarea statală și politico-administrativă. Concomitent, au evoluat structurile și formele administrației centrale și locale ale sistemului tradițional moldovenesc de administrare on constituire. Ca și on alte țări europene, din obligațiile slugilor personale ale domnului, care administrau curtea și domeniul domnesc, au luat naștere

funcțiile onalte de stat (dregătoriile).

Printre primele analize ale acestui fenomen istoric se evidențiază studiul renumitului istoric european din perioada interbelică Nicolae Iorga, intitulat “Apogeul puterii statului on timpul domniei de 50 de ani a lui Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei”. Autorul demonstrează obiectiv că sub aspect comparativ, curtea domnească on componența marilor dregători ai domnitorilor Munteniei (Valahiei) și “aceea a moldoveanului Ștefan, fie chiar și on primii lui ani de domnie, se vede imediat

* Onceput on nr. 4 (2007), continuare on nr. 1 și 2 (2008).

superioritatea Moldovei”. On calitate de exemple evidente el aduce hrisoavele lui Ștefan cel Mare, on care “se văd apărond on el numeroși boieri mondri, a căror origine se poate urmări foarte bine on actele precedente privitoare la omprejurările interne sau externe, și la mulți se dau și numele de familie”.

Ierarhia dregătorilor din cadrul Sfatului Domnesc a fost stabilită pentru prima oară on cadrul reformelor administrative, elaborate și realizate de domnitorul Alexandru cel Bun. Anume lui oi atribuiau oncă pe timpuri specialiștii on istoria administrației publice meritul privind “formarea unui stat normal, conform ceremonialului”. Astfel, on primul sfert al sec. XV s-a stabilit următoarea structură ierarhică a Sfatului Domnesc:

- Domnitorul țării care se afla on f runte;
- urmau castelanii (de la curte, din familia domnească etc.);
- marii demnitari militari;
- porcălabii de Hotin, Cetatea Albă, Neamț, Roman și Orhei;
- marii dregători (curtenii), inclusiv:
- vornicul care se afla on fruntea lor;
- spătarul;
- vistiernicul;
- postelnicul, numit de N.Iorga “cubiculariul voievodului”;
- paharnicul.

Domnitorul care se afla on fruntea instituției centrale a domniei era ajutat on exercitarea atribuțiilor sale supreme de un corp enorm de executori (agenți).

Acest proces a decurs pe verticală și instituțiile dregătorilor, care au evoluat treptat on funcționari de stat, se formau de sus on jos. Oncepond cu vorful piramidei ierarhice, după domnitor urmau diverși funcționari cu atribuții concrete, ce alcătuiau:

- Sfatul Domnesc (transformat cu oncepere din sec. XVI on Divanul Țării);
- corpul dregătorilor de curte, ce aveau funcții private;
- dregătorii (funcționarii) ce asigurau raporturile dintre centru și administrațiile din teritoriu;
- funcționarii statului din cadrul administrațiilor ținutale, orășenești etc.

Drept consecință a reformelor administrative ale domnitorului Alexandru cel Bun și a consolidării aparatului de stat din perioada domniei lui Ștefan cel Mare, a realizării unui complex integral de acțiuni diverse de ordin intern și extern, s-a constituit sistemul tradițional de administrare on Moldova istorică. Perfecționandu-se permanent, sistemul administrativ alcătuit din diverse dregătorii, menite să sporească cot mai eficient controlul instituției domniei asupra tuturor teritoriilor țării, s-a oncheiat organizarea socială a statului, ce a favorizat dezvoltarea social-economică și culturală a Moldovei istorice. Treptat, dregătorii domnești au evoluat on funcționarii statului.

Astfel, funcționarii cu demnități publice și private on Statul Moldovenesc se numeau dregători, iar instituțiile conduse de ei sau on cadrul

căroră activau, erau numite dregătorii. Dregătorul propriu-zis era un demnitar cu atribuții administrative, militare sau judecătorești on aparatul de conducere al statului. Avem tot temeiul să conchidem că on Moldova, ca și on majoritatea statelor medievale, au luat naștere din obligațiile slugilor personale ale domnitorului, care administrau curtea și domeniul domnesc, funcțiile onalte de stat, adică dregătoriile.

On funcție de esența conținutului și caracteristicile externe, dregătoriile (dar și demnitarii respectivi) se divizează on două categorii:

- cu funcții publice, de stat;
- cu funcții private, particulare.

Marii dregători participau, de obicei, la activitatea Sfatului Domnesc și a Marii Adunări a Țării. Subalternii lor și dregătorii mai mici aveau diverse atribuții atot la curtea domnească, precum și on țară.

Principalele dregătorii de stat on Moldova medievală erau următoarele:

Marele vornic - funcție instituită de fondatorul dinastiei Mușatinilor, domnitorul Petru I Mușat. El era conducătorul personalului curții domnești, fiind, de asemenea, comandant militar on timp de război și judecător principal on lipsa domnitorului. Acest onalt dregător avea funcții publice, judiciare, militare și, parțial, diplomatice. Iar ulterior, pe parcursul anilor 30 ai sec. XV, s-a produs dublarea acestor onalte funcții de stat: apare Marele vornic al Țării de Sus cu centrul administrativ la Dorohoi și Marele vornic al Țării de Jos (cu reședința la Borlad), autori-

tatea căroră se ontindea asupra unei și celeilalte jumătăți din Țara Moldovei. Marele vornic era cel dintoi boier on componența Sfatului Domnesc, avond și funcția de judecător al curții domnești, al ontregii țări. Instituția on care-și exercita funcțiile sale se numea vornicie.

Marele logofăt provine de la termenul grecesc "logothetis" (atestat documentar on Moldova din anul 1399), era șeful Cancelariei domnești și păstrătorul stampilei de stat (al sigiliului domnitorului). De asemenea, se ocupa de coordonarea activității dieilor, pisarilor și uricarilor. Marelui logofăt, logofătului al doilea și logofătului al treilea on cadrul Cancelariei domnești le revenea rolul de conducere și supraveghere. On Moldova istorică dregătoria de logofăt (inclusiv marele, al doilea și al treilea) era deținută numai de persoane laice. Toți subordonații lor, de asemenea și diecii, erau persoane laice. Specialiștii au determinat că din cei peste 540 de dieci, care activau on Moldova doar on prima jumătate a sec. XVII, numai un nume avea rezonanța bisericească (diacul din Bahna semna: Epifanie Bahnașul). Marele logofăt era primul demnitar, după marele vornic, on succesiunea membrilor Sfatului Domnesc și, uneori, on lipsa domnitorului sau a mitropolitului, prezida ședințele Sfatului. Logofătul al doilea era locțiitorul Marelui logofăt și logofătul al treilea - secretarul Marelui logofăt. On Moldova istorică mai erau coteva tipuri de logofeți, inclusiv:

- a) logofătul domnesc (sau de taină), care era secretarul particular al dom-

nitorului;

b) logofătul de vistierie, fiind secretarul vistieriei domnești;

c) logofătul de obiceiuri, fiind dregătorul ce avea atribuții de maestru de ceremonii etc.

Marele vistiernic (provine de la latinescul “vestiarius”) era marele dregător care avea on sarcina sa administrarea financiară a țării și a vistieriei statului. Vistieria era instituția medievală ce administra banii publici, tezaurul statului, fiind, de asemenea, și localul on care se păstra tezaurul public.

Marele spătar (provine de la termenul grecesc “spatharios”), pe lângă serviciile acordate domnitorului la diverse ceremonii, mai torziu avea și comanda călărimii (cavaleriei), on lipsa domnitorului era comandantul suprem al armatei Moldovei. Acest mare dregător era păstrătorul armelor domnitorului și purta sabia de ceremonii (și, sau buzduganul), ca simbol al atribuțiilor sale de comandant de oștiri. On subordinea lui se afla spătarul, care era un dregător de rang mic cu onsărcinarea de a păzi ordinea publică la sate, on timp de pace. On timpul războiului el avea atribuții militare.

Marele stolnic (provine de la slavonescul “stolniku”) era dregătorul ce purta grija mesei domnitorului, fiind șeful bucătarilor, al pescarilor și al grădinarilor. Oi erau subordonați stolnicii, care erau dregătorii domnești ocupați de strongerea dijmii din pește etc.

Marele paharnic (provine de la ter-

menul “pahar” de origine maghiară -“pohar” și sorbo-croată -“pehar”) servea personal pe domnitor, gustond băutura onaintea acestuia pentru a se convinge că nu era otrăvită. El administra, de asemenea, toate viile domnești, pivnițele cu vin ale domnitorului etc.

Marele postelnic era secretarul domnitorului pentru relații externe, ce se mai numea și Mareșal al curții domnești. Lui oi era subordonat Postelnicul (sau Stratornicul) - cel mai apropiat și cel mai de oncredere sfetnic al domnului, ce se ongrijea de camera de dormit a domnitorului, administra toate slugile de la curte. Avea, de asemenea, onsărcinarea să primească ambasadorii și să-i prezinte domnitorului.

Clucerul (provine de la cuvântul slavon “cluci” - cheie) avea cheile cămărilor cu provizii. Referitor la acest dregător, clucerul, vom menționa, că mai ontoi apare on Moldova, fiind atestat deja la 12 mai 1435. On Muntenia, el apare cu coteva decenii mai torziu *.

Marele armaș se ocupa de executarea sentințelor de condamnare la moarte. Prima atestare documentară a armașului este de la 13 martie 1489** , on atribuțiile căruia intra aplicarea pedepselor decise de domnie (respectiv, de stat), inclusiv decapitarea.

Marele armaș era un important dregător domnesc. Printre atribuțiile de bază se număra, de asemenea, supravegherea onchisorilor și executarea sentințelor, inclusiv a celor capitale. Funcția de armaș este atestată documentar on timpul domniei lui Ștefan

cel Mare, cu oncepere din anul 1489. On atribuțiile acestui dregător domnesc se mai includea și supravegherea orchestrei militare. Instituția condusă de marele armaș se numea armășie.

On activitatea sa marele armaș avea subordonați armășeii din centru și din teritoriu. Aceștia erau, practic, niște oșteni ce se ocupau de executarea poruncilor date. Principalele lor atribuții constau on prinderea hoților și a criminalilor, precum și a boierilor onvinuiți de hiclenie sau care intenționau să fugă din țară.

Către mijlocul sec. XV mai apare un dregător on sistemul administrativ privat al Moldovei numit șulger. On atribuțiile acestui dregător de curte, prima mențiune oficială a căruia a fost atestată on documente la 13 iunie 1456***, intra grija de aprovizionare cu carne a curții domnești, hrana oaspeților, delegațiilor străine etc.

De asemenea, dregător cu funcții private la curtea domnească era și medelnicerul. Acest dregător a fost atestat documentar pentru prima dată on anul 1463 și era preocupat de vesela domnească, de activitatea bucătăriei de la curtea domnitorului.

Documentele istorice atestă că pe o treaptă mai jos de acești mari dregători se aflau numeroși demnitari ai curții domnești, care ondeplineau diverse

funcții militare și administrative. Aceștia erau funcționarii subalterni, care purtau același titlu, precum marele dregător, numai cu adăugirea prefixului de “al doilea ori al treilea logofăt, vornic, vistiernic etc.”

La rondul lor, acești dregători se ompărteau și ei on două grupe:

- a) de stat și
- b) de curte.

On contextul evoluției istorice a funcțiilor administrative, un loc tot mai distinct ol ocupau slugile marilor dregători.

Aceștia erau, on primul rond, vorniceii, spătăreii, bănișorii, păhărniceii etc., care aveau ca sarcini mobilizarea locuitorilor la diverse prestații.

De exemplu, oncepond cu sec. XVI, de Marele vistiernic țineau numeroși slujbași fiscali ca: birarii - percepatorii birurilor, care aveau fiecare altă denumire on funcție de birul strons, inclusiv: gostinari - pentru birul de porci; albinarii - pentru birul de stupi; oierii - pentru birul de oi; fonarii - pentru birul de fon etc.

Acești funcționari făceau tot posibilul să se deosebească on slujba lor față de marii dregători sau chiar de domnitorul țării.

Dregătorul ce purta titlul de Marele cămăraș era preocupat de administrarea cămării domnești. Printre atribuțiile

* Clucerul on Muntenia a fost atestat tocmai la 25 august 1469, preocupat cu aprovizionarea curții domnești.

** Armașul on Principatul limitrof cu hotarul de sud al Moldovei este atestat pe la 1460.

* On țara vecină, Muntenia, șulgerul este atestat documentar la 7 noiembrie 1480.

principale ale acestui dregător se numărau: administrarea tuturor veniturilor, deosebite de veniturile publice ale vistieriei, pe care le avea domnitorul din dările precepute de la locuitorii torgurilor și ai satelor domnești, diferite amenzi etc.; supravegherea activității negustorilor, ce trebuiau să-și vândă mărfurile în conformitate cu regulile stabilite. În subordonarea Marelui cămăraș se aflau: cămărașul de izvoade (secretarul la logofetie), cămărașul de ocnă (administratorul și casierul ocnelor de sare), cămărașul de rafturi (ce avea grija hamurilor și șelăriilor curții domnești), cămărașul de sulgerie, cămărașul de jitniță, cămărașul de catastife etc. De asemenea, în contact cu acești dregători mari și mici mai activa cămărășelul, fiind un slujitor al iatacului domnesc.

Subalternii marilor dregători de la curte, adică ai celor cu atribuții private, se numeau curteni. Toți curtenii aveau obligații militare și făceau parte din oastea cea mică a domnitorului, constituind corpul de căpitani al oștirii.

Dregătoria privată a paharnicului în sec. XV-XVI se mai numea în documente și ceașnic. De asemenea, exista și un ceașnic separat al doamnei, adică al soției domnitorului.

Dregător de rang mic era și aprodul. Acest tip de dregători provenea din rondurile feciorilor de boieri, pe care-i amplasau la curtea domnească pentru a sluji domnitorului în calitate de valeți sau scutieri. Scopul principal al acestora era de a face carieră.

Oficial, funcția de aprod în Mol-

dova a apărut în sec. XV. Aprozii erau subordonați vătavului de aprozi. În atribuțiile lor principale intra paza curții domnești, mobilizarea locuitorilor la diverse munci în folosul domnitorului, oncasarea unor dări de la populație, aducerea forțată în fața Divanului domnesc a celor făcuți vinovați și sancționați (se numeau la gene-ral “ompricinați”), aplicarea unor pedepse ușoare etc. Aprozii îl asistau pe domnitor și în campaniile militare, pe compul de luptă. Spre exemplu, era cunoscută ontregii țării fapta aprodului Purice, care i-a salvat viața lui Ștefan cel Mare în bătălia de la Șcheia, cedându-i propriul său cal etc.

Oncpond cu prima jumătate a sec. XVI, în Moldova pătrunde oficial un funcționar de stat turc numit “arcală”. Acesta era cel mai înalt demnitar al Imperiului Otoman din țară, care lua sub protecția sa pe domnitorul Moldovei după confirmarea sa de către sultan, adică după învestirea în funcție și primirea firmanului de domnie.

Specificul respectiv de implantare a elementelor străine în administrația moldovenească, la nivel central, consta în factorul major de impunere forțată în cadrul Sfatului Domnesc a supraveghetorului otoman, numit divan-efendy, ce avea un rol decisiv în activitatea administrativă. Ulterior, sub influența masivă a acestui demnitar străin, Sfatul Domnesc și-a schimbat chiar și denumirea sa tradițională, moldovenească, devenind cu numele impropriu sistemului autohton de administrare – Divan Domnesc.

Făcând o totalizare cantitativă, vom remarca că corpul de mari dregători, practic, era același on ambele Principate Dunărene din spațiul de la Dunăre și până la Carpați – Moldova și Muntenia. Acesta era determinat de organizarea politico-administrativă similară a celor două țări. De fapt, această asemănare și evoluție politică foarte apropiată a fost remarcată încă acum trei secole și ceva de cronicarul moldovean Miron Costin - autorul remarcabilelor cronici istorice. Cronicarul a vizitat, on repetate rânduri, Muntenia și a constatat că, cu excepția banului și a hatmanului, “celelalte dregătorii sunt cu aceleași numiri și cu aceleași slujbe”.

Această similitudine caracteristică a condus la schimbări foarte frecvente de domnitori și mari dregători ontre ambele state. Specialiștii on domeniu consideră că dregătorii se transferau dintr-o țară on alta și viceversa datorită schimbării domnitorilor, pe care ei, de obicei, oi onsoțeau.

On ansamblu, cele mai multe dregătorii și demnități publice le-au ocupat următoarele personalități din istoria sistemului tradițional de administrare (fără o respectare strictă a cronologiei istorice):

- marele dregător Ivan Noroceia din Răzvad, pe care ruda sa Petru Șchiopul, domnitorul Moldovei, l-a inclus on Sfatul Domnesc, fiind inițial porcălab (1589-1591), apoi mare vornic al Țării de Sus (1591-1592) și mare hatman (on 1593);

- hatmanul Andrei (Corcodel), originar din Moldova, care a deținut

dregătoriile de logofăt al treilea (1583), iar apoi - de mare porcălab (1584-1586), mare hatman (1586-1589) și (1591-1592), ajungond și mare vornic al Țării de Sus;

- marele boier Corstea, venit on Moldova cu domnitorul Simion Movilă, a deținut dregătoria de mare porcălab (1602-1607);

- marele vistiernic Dumitrache Cantacuzino a fost numit on funcție de trei ori și a activat on această dregătorie: on anul 1616, apoi on anii 1617-1618 și on 1623. Această personalitate marcantă on istoria administrației de stat a mai fost și mare paharnic (1616-1617);

- ontemeiitorul cunoscutei familii boierești Costin, boierul Iancu Costin, după stabilirea sa on Moldova, a exercitat inițial funcția de postelnic al doilea (1625-1626), on anul 1627 a avansat pe scara ierarhică și a fost numit on dregătoria de mare postelnic, deținond-o până on 1630, on anul 1631 din nou este numit mare postelnic, apoi ajunge și mare hatman (1633-1634);

- marele postelnic Gheorghe Catargi (1622-1623), după ce deține aceeași dregătorie on Muntenia, revine on Moldova on funcția de mare postelnic (1626), fiind apoi numit on calitate de mare porcălab, activond pe parcursul anilor 1627-1628 și apoi on 1631;

- dregătorul Nestor Ureche a fost mare vornic al Țării de Jos on perioada 1596 - 1601, fiind unul dintre cei mai activi susținători ai domnitorului Ieremia Movilă;

- marele dregător Dumitrache Chiriță, zis Paleologu, cumnatul aceluiași domnitor, a fost mare porcălab

pe parcursul anilor 1597-1600;

- Constantin Cantacuzino a deținut dregătoria de mare paharnic (1624-1625);

- marele vistiernic Alexandri a fost numit de două ori în această dregătorie importantă (1612-1615 și 1621);

- diverse funcții onalte de stat a deținut în Moldova Necula Catargi, fiind mare postelnic (1627) și mare vistiernic (1628-1629), după revenirea în Moldova, Vasile Lupu îl numește din nou în dregătoria de mare vistiernic (în 1638, apoi în 1639-1640);

- Apostol Catargi (nepotul precedentului) a fost mare paharnic (1622-1623), revenind apoi în Moldova în aceeași dregătorie (în 1631), este numit mare vistiernic (1634) și a deținut circa un deceniu consecutiv funcția de mare postelnic (1635-1643);

- vestitul cărturar moldovean Nicolae Milescu a îndeplinit inițial funcțiile de gramatic și apoi ajunge mare spătar (anii 1653-1659);

- Gordon din Criva a deținut importante dregătorii, inclusiv în anul 1621, mai întâi a fost mare vornic în Moldova și apoi mare porcălab, în cea de-a doua revenire în țară devine din nou mare spătar și a deținut această dregătorie în perioada 1624-1625;

- interesantă a fost și evoluția funcțiilor administrative deținute de dregătorul Mihai Fortuna: inițial a activat în Moldova în calitate de mare comis (1616-1617) și mare paharnic (1617-1618), fiind din nou mare comis pe parcursul anilor 1624-1629; este important că calitățile sale de funcționar

au fost onalt apreciate de domnitorul Vasile Lupu, devenind apoi unul din principalii săi dregători pentru o perioadă îndelungată: mai întâi este numit în funcția de mare postelnic (1633-1634), apoi în repetate rânduri a deținut dregătoria de mare porcălab (1635-1636, 1643-1646), fiind numit din nou și mare comis (1639-1640);

- marele dregător Aslan, o rudă a domnitorului Petru Șchiopul, și-a început activitatea administrativă încă în timpul domniei lui Radu Mihnea în Moldova, fiind numit în 1617 mare porcălab, după revenirea sa în Moldova deține dregătoria de mare vornic (1624-1625);

- dregătoria de mare cămăraș a deținut-o în Moldova Toderășco Sturza (1657);

- mare dregător în cea de-a doua jumătate a sec. XVII a fost Lupașco Buhuș, cumnatul domnitorului Moldovei Gheorghe Duca: mare jîtnicer (în 1664), apoi porcălab (1665), mare șulger (1665-1666), mare șetrar (1667-1668), mare paharnic (1669) și apoi din nou mare jîtnicer (1669-1771). Acest funcționar moldovean a deținut, practic, cele mai multe și diverse dregătorii;

- în 1711, când pe la Soroca au trecut armatele ruse comandate de Petru I cel Mare, mare porcălab al cetății și ținutului Sorociei era Simion Afendik;

- conform relatărilor cronicarului Enache Cogălniceanu, domnitorul Moldovei Ioan Calimah îl numește în 1758 pe marele stolnic Constantin Cogălniceanu mare serdar de Chișinău;

- la 30 mai 1757 căpitan de Soroca era Leon Imbo etc.

Astfel, aceștia sunt unii dintre principalii dregători care au activat în cadrul organelor administrației centrale din Moldova istorică.

Structura și atribuțiile Sfatului Domnesc în Moldova istorică s-au dezvoltat în continuare și s-au consolidat definitiv, deosebi în perioada domniei lui Ștefan cel Mare. Domnitorul efectuează un șir de completări, păstrând aceeași ordine a curtenilor, el modifică, de asemenea, componența Sfatului Domnesc. În consecință, rangul și titulatura membrilor corespunde numai parțial cu cea stabilită în perioada lui Alexandru cel Bun. Ștefan cel Mare a desființat unele dregătorii mai vechi, inclusiv cea de ploșcar. El a ridicat considerabil rolul porcălabului de Suceava, punându-l mai presus chiar decât spătarul. Această dregătorie a evoluționat în portar de Suceava, care mai târziu, de la mijlocul sec. XVI, „după moda polonă fu numit hatman”.

Marele dregător Costea Andronic, de exemplu, fiind membru al Sfatului Domnesc încă din anul 1437, era un apăsător susținător al domnitorului minor Alexandru.

Importantă funcție administrativă era cea a portarului de Suceava din timpul domniei lui Ștefan cel Mare, pe care o deținea boierul Luca Arbure. Însă ultimul era ostil puterii centralizate, pentru care opta domnitorul. Documentele istorice atestă că Luca Arbure a complotat împotriva lui Ștefan cel Mare. După plecarea în neființă a aces-

tuia portarului de Suceava Luca Arbure a avut o influență decisivă în eșalonul de vârf al administrației domnitorului Bogdan III. Începând cu anul 1517, a devenit chiar tutorele noului domnitor minor Ștefăniță Vodă. Însă peste puțin timp, în aprilie 1523, a fost scos de la domnitor din onaltă funcție de portar de Suceava. Fiind acuzat de hiclenie, marele demnitar Luca Arbure a fost decapitat la porunca lui Ștefăniță Vodă.

Sunt atestați documentar mai mulți porcălabi, care au administrat cetățile și ținuturile la diferite etape. Bunăoară, în perioada domniei lui Ștefan cel Mare erau cunoscuți porcălabii de cetatea Chilia Ivașco și Maxim, care la 14 iulie 1484, miercuri, după 8 zile de asediu al turcilor, au pierdut cetatea moldovenească de la Dunăre. La 5 august 1484, porcălabii de Cetatea Albă Gherman și Ioan, de asemenea, au fost nevoiți să capituleze în fața agresiunii turcești, după un îndelungat asediu.

În evoluția istorică a procesului consolidării Sfatului Domnesc un mare rol i-a revenit ulterior domnitorului Petru Rareș (1527-1538, 1541-1544). Chiar de la începutul lunii martie 1529, el a operat mai multe reorganizări în Sfatul Domnesc. Către această dată, murise marele vornic Hrană și, la 9 martie, în locul lui a fost numit în dregătorie de mare vornic și membru al Sfatului Domnesc Grozav. Ultimul trecut de la dregătorie de mare porcălab de Roman și în calitate de mare porcălab a fost numit Zbierea. La rândul său, acest nou porcălab a lăsat

vacantă dregătoria de mare stolnic. On această funcție domnitorul a numit pe Toader, fratele său de pe mamă, adică fiul Mariei Rareș de la Horlău.

On această componență neschimbată Sfatul Domnesc s-a aflat ponă al 23 aprilie 1530. La acea dată Toader, fratele domnitorului, a fost numit mare porcălab de Hotin. Membru al Sfatului Domnesc devine atunci și marele ceașnic Popescu.

Domnitorul Petru Rareș a fost primul care l-a lansat on viața publică pe fiul nelegitim al lui Bogdan III, viitorul domnitor Alexandru Lăpușneanu. On timpul celei de-a doua domnii Petru Rareș l-a numit mare stolnic și, astfel, Alexandru Lăpușneanu și-a onceptut activitatea on cadrul organelor de administrare.

De rond cu aceștia, și marele logofăt Toader Bubuiog a deținut dregătorii onalte on timpul domniei lui Petru Rareș, fiind frate de pe mamă al domnitorului. Acest onalt dregător deține mai torziu și funcția de mare porcălab de Hotin, onșă ulterior și-a pierdut și viața, on decembrie 1538, cond Petru Rareș a declarat războiul antiotoman.

Foarte important era că se promova consecvent principiul stabilității on sistemul administrativ moldovenesc privind desemnarea și respectarea numirii moștenitorului tronului. Aceasta se confirma și prin faptul că la nivel central fiul legitim al domnitorului, Bogdan Rareș, care a rezultat din prima căsătorie, cu oncepere din anul 1528 și ponă on 1534, continua să apară on

facto, moștenitor al tronului).

Dregătoria marelui spătar este atestată documentar on cadrul reformelor administrative ale lui Alexandru cel Bun. Primul mare spătar apare on documente din anul 1432. Această dregătorie a fost deținută de marele spătar Dienie ponă on anul 1445. Important este că, deși situația politică on țară on acea perioadă era extrem de instabilă, acest dregător s-a menținut on funcție mai bine de 10 ani. Apoi, oncă din perioada domniei lui Alexandru cel Bun, este atestat marele dregător Ivan Cupcici, membru al Sfatului Domnesc din anul 1422. Din perioada domniei lui Ștefan II (august 1442 - 13 iulie 1447) on Sfatul Domnesc se manifesta activ marele lui dregător Mircea Dulcescul, supranumit de contemporanii săi pentru capacitățile oratorice fenomenale "Limbă dulce"*.

Unul dintre primii adepți ai lui Ștefan cel Mare la urcarea sa la tronul Moldovei a fost Ion Dobrul. Acest mare dregător devine membru al Sfatului Domnesc deja on anul 1457. El apare on documentele domnitorului drept primul martor on tratatul de pace din 4 aprilie 1459. Vărul domnitorului, marele dregător Duma, fiul lui Vlaicu, era membru al Sfatului Domnesc din anul 1469. Domnitorul l-a trimis on solie on Ungaria on anul 1475. Membru al Sfatului Domnesc devine on 1497 și marele dregător Dumșa, nepotul lui Ștefan cel Mare și fiul surorii sale Sora.

De asemenea, a fost dregător al lui Ștefan cel Mare și Giurgiu Dolh, mem-

*) Analogic, on antichitate oratorului grec Dio Chrysostomos era numit similar, ceea ce on traducere onsemna "Gură de aur".

bru al Sfatului Domnesc din 1503. Anterior, on anii 1483 și 1496, el a fost solul domnitorului on Lituania, urmărind obiectivul dezvoltării relațiilor politice bilaterale.

Abilitățile politice și diplomatice deosebite ale lui Ștefan cel Mare s-au răsfrunt pozitiv asupra funcționarilor de stat mari și mici. Bunăoară, marele dregător Duma Braevici, care era membru al Sfatului Domnesc din anul 1441 și inițial ol susținea pe domnitorul Petru Aron, onsoțindu-l chiar și on pribegie on Polonia, s-a convins repede de superioritatea politică a lui Ștefan cel Mare și a revenit on țară, devenind unul dintre cei mai aprigi adepți ai lui. Printre primii și cei mai fideli adepți ai lui Ștefan cel Mare se numără, de asemenea, marele dregător Ion Boureanu. El era membru al Sfatului Domnesc cu oncepere din anul 1454 și a deținut onalte dregătorii on continuare, susținându-l pe eminentul domnitor.

Marele dregător Costea, fiul lui Dan, ce activa on cadrul Sfatului Domnesc oncă din anul 1437, s-a refugiat la urcarea la tron a lui Ștefan al III cu fostul domnitor Petru Aron. Mai apoi, s-a orientat foarte repede on situația politică creată atunci, acceptond onvitația lui Ștefan cel Mare și deja on 1458 a revenit on Moldova. Acest mare dregător a deținut onalte funcții de stat și on continuare.

Primul porcălab cunoscut de la onceputul domniei lui Ștefan cel Mare a fost marele boier Costea. Acest dregător de stat deținuse deja onalta funcție de porcălab on anii 1448-1453. Astfel, porcălabul Costea dispunea

deja de o experiență solidă on această dregătorie.

Marele vornic Crasnăș, numit on funcție de Ștefan cel Mare, activa on Sfatul Domnesc din anul 1458. Era un dregător activ și se bucura de susținerea domnitorului. Onșă a căzut on dizgrație pentru faptul că on bătălia cu ungurii de la Baia (1478) a onlesnit fuga regelui rănit Matei Corvin și din ordinul lui Ștefan cel Mare a fost executat. De fapt, drept consecință a acelei bătălii victorioase pentru moldoveni, au fost decapitați mai mulți dregători și comandanți on diferite funcții: unii au fost onvinuiți de domnitor de onaltă trădare, iar alții - pentru că nu au luptat cu destulă vitejie.

Marele dregător Crasnăș (zis Giurgea), care activase și anterior, a fost descendent din familia Crasnăș. El era membru al Sfatului Domnesc oncă din 1540. Fiind rudă cu marele boier Luca Arbure, on anul 1541 a fost onvinuit de hiclenie și executat.

O influență deosebit de mare on sistemul de administrare avea marele dregător Petre Cărăbăț. On perioada domniei lui Bogdan III, on anul 1515, devine membru al Sfatului Domnesc. On dregătoria de mare staroste, la 9 august 1518, on timpul minoratului domnitorului Ștefăniță, a condus oastea moldovenească și un mic detașament polonez, distrugond hoardele tătărăști trimise on Moldova la porunca sultanului turc. Datorită acestei victorii, i-a crescut considerabil autoritatea on țară.

Onșă mai torziu, on anii 20 ai sec.

XVI, marele dregător Petre Cărabăț s-a situat on fruntea unei mișcări de boieri răzvrățiți ompotriva lui Ștefăniță Vodă. Domnitorul a reușit să onăbușe această mișcare boierească on anul 1523 și, pentru a evita represiunile respective, organizatorul răzvrățiților s-a refugiat on Muntenia. On situația creată, domnitorul i-a confiscat averea acestui onalt dregător. Documentele atestă că Petre Cărabăț revine curond on Moldova, Ștefăniță Vodă ol grațiază și deja on anul 1525 este atestat on importanta funcție de mare vornic.

Renumite personalități de stat au ieșit din sonul dinastiei familiale Barnovschi. Deja on perioada domniilor urmașilor lui Ștefan cel Mare este atestat documentar marele dregător de stat Onofrei Barnovschi, membru al Sfatului Domnesc din anul 1524. On timpul domniei lui Petru Rareș acest dregător avansase deja on funcția importantă de Portar de Suceava. El s-a acoperit de glorie alături de vornicul lui Petru Rareș, Grozav (membru al Sfatului Domnesc și el, de asemenea, din 1524), cond on iunie 1529, la porunca domnitorului, a condus oastea moldovenească on lupta de la Feldioara, obținond o strălucită victorie. Onsă on continuare a fost totuși onvins de oastea poloneză on bătălia de la Gwozdzic din anul 1531, drept consecință Moldova a pierdut Pocuția. Marele dregător a avut, astfel, o soartă tragică, fiind bănuیت de Petru Rareș de trădare. La porunca domnitorului urma să fie executat, onsă curond, la intervenția boierilor, a fost grațiat.

Bunicul viitorului domnitor Miron Barnovschi, marele dregător Toma Barnovschi, este atestat on Sfatul Domnesc din anul 1563. Acest dregător de stat a avut o contribuție considerabilă la detronarea lui Despot Vodă (1563) și la alegerea noului domnitor al țării Ștefan Tomșa.

Tatăl domnitorului Miron Barnovschi, marele dregător Dumitru Barnovschi, era membru al Sfatului Domnesc din anul 1597.

On onalta funcție de mare logofăt era atestat documentar on anul 1542 dregătorul Petre Corcovici. Curond, din 1545, el devine membru al Sfatului Domnesc. Apoi, către mijlocul secolului respectiv, marele logofăt Petre Corcovici a fost trimis de domnitor ontr-o solie la Moscova.

Funcția de mare logofăt a deținut-o ontre anii 1443-1456, cu unele ontreruperi, cunoscutul demnitar Mihai. El a deținut și alte importante dregătorii. Conducond on toamna anului 1455 o solie moldovenească la Poarta Otomană, mai apoi devine unul dintre inițiatorii capitulării de la Vaslui a mării boierimi, prin care Moldova se obliga să plătească haraci Imperiului Otoman on sumă de 2 mii de galbeni. On primăvara anului 1456 a fost trimis la Istanbul să ducă sultanului primul tribut. Onsă la urcarea lui Ștefan cel Mare la tronul Moldovei s-a refugiat on Polonia.

Una dintre cele mai lungi cariere politice de dregător on Moldova medievală a avut marele dregător Radu Gangur. Devenind membru al Sfatului

Domnesc încă în anul 1455, aproape 40 de ani a deținut onalte funcții dregătorești. De asemenea, comparativ o perioadă undelungată, fiind numit în funcție de Ștefan cel Mare, a deținut dregătoria de mare porcălab de Orhei Vechi, fiind în fruntea acestui oraș-cetate din anul 1478 și până în 1490.

Discipol al domnitorului Ștefan cel Mare a fost și marele dregător Hărman. El a activat în Sfatul Domnesc cu începere din anul 1469, deținând mai multe dregătorii onalte. De asemenea, a fost membru al soliei lui Ștefan cel Mare în Cracovia, trimisă în aprilie 1499 pentru oncheierea păcii cu Polonia.

În perioada domniei lui Ștefan al III-lea cel Mare este atestat pentru prima dată și marele dregător Iațco Hudici. În componența Sfatului Domnesc a început să activeze din anul 1464. Acest dregător a fost ontemeiul familiei Movilă, care a dat Moldovei medievale o dinastie ontreagă de domnitori.

Cumnatul lui Ștefan cel Mare, marele dregător Isaia, era membru al Sfatului Domnesc din anul 1457. Însă fiind onvinut în hicleie, la 16 ianuarie 1461, împreună cu alți boieri-complotiști a fost decapitat din porunca domnitorului.

Unul dintre cei mai credincioși dregători ai lui Ștefan cel Mare a fost marele dregător Eremia. Pentru slujba sa și meritele deosebite față de domnie, în anul 1481, domnitorul l-a inclus în componența Sfatului Domnesc. Important, că un alt funcționar onalt, cu același nume (după unele date, posibil, chiar aceeași persoană) a fost marele vistiernic Eremia, ce se bucura de toată

oncrederea lui Bogdan III încă de la începutul domniei sale. Deja în anul 1506, ultimul a fost solul domnitorului la Veneția. Bogdan III l-a avansat mereu în dregătorii și, pentru merite deosebite, în 1516 l-a inclus pe marele dregător Eremia în componența Sfatului Domnesc.

În perioada domniei domnitorului minor Ștefăniță Vodă marele vornic Gonțea a fost ridicat la tron în timpul unei răscoale a marilor boieri ce s-a produs în anul 1523. Însă foarte curând el a fost onvins de oștirile credincioase domnitorului ales.

Marele vornic Grozav era membru al Sfatului Domnesc din anul 1524. Domnitorul Petru Rareș l-a susținut, de asemenea, în această dregătorie. Acest mare dregător a condus la 22 iunie 1529 călărimea moldovenească în lupta de la Feldioara și a obținut o victorie strălucită asupra oastei săsești.

Nicoară Hora, deși avea funcția doar de cămărășel, în anul 1538 l-a prevenit pe Petru Rareș de trădarea boierilor. În continuare, devine mare dregător și din anul 1541 este membru al Sfatului Domnesc.

S-a manifestat activ în Sfatul Domnesc, cu începere din 1527, marele dregător Mihail. În calitate de portar de Suceava, el a fost comandantul oastei moldovene în bătălia de la Obertyn (oraș în Polonia, lângă Colomeea) la 23 august 1531. Acest mare dregător i-a salvat de la moarte pe Vlad, porcălabul de Hotin, și pe dregătorul Onofrei Barbovschi, considerați de Petru Rareș vinovați de onfrongerea de la Gwozdiec (Pocuția). Însă mai torziu, în timpul

invaziei din 1538 a turcilor conduși de sultanul Suliman I Magnificul, l-a trădat și pe domnitorul Petru Rareș, dizolvând armata și supunându-se marionetei turcești Ștefan Lăcustă (a fost totuși executat după revenirea lui Petru Rareș on a doua domnie).

Fiind membru al Sfatului Domnesc din anul 1552, marele dregător Sava Capotă, a fost implicat de diverse grupări boierești on lupta pentru domnie. Documentele istorice atestă participarea activă a acestui dregător la complotul hatmanului Simion Negrilă (de asemenea, on Sfatul Domnesc din 1552) care, deși era dregător al domnitorului Alexandru Lăpușneanu, după destituirea sa din funcție, a uneltit împotriva domnitorului. Fiind demascat, a fost întemnițat la Suceava (de unde fuge on Polonia, apoi la Istanbul). Ambii dregători - Sava Capotă și Simion Negrilă - erau foarte consecvenți on susținerea candidaturii lui Constantin Rareș, fiul lui Petru Rareș, la tronul Moldovei. Sava Capotă a fost mai torziu, on 1565, printre partizanii pretendentului la domnie Ștefan Moșgă, luptând împotriva lui Alexandru Lăpușneanu.

Marele dregător Avram Banilovschi era membru al Sfatului Domnesc din anul 1562. Anterior, on perioada 1535-1546 a fost diac, on care calitate participa la multiple misiuni diplomatice, inclusiv on Polonia, Lituania și Țara Românească.

Către mijlocul sec. XVI se include on viața publică și boierul moldovean Corstea Balș. Rolul lui crește, on special, după ce s-a căsătorit cu Evdochia, fiica

domnitorului Alexandru Lăpușneanu. Altă fiică a acestui domnitor, Chiajna, era soția logofătului Vasile Bălțatul.

Boierul Ion Carghiuzel, fiind credincios domnitorului Ioan Vodă cel Viteaz, deținea, de asemenea, onalte dregătorii. Acest mare dregător era membru al Sfatului Domnesc cu oncepere din anul 1569.

Documentele istorice ol atestă on plan pozitiv pe porcălabul moldovean Vlad care on anul 1531 a condus detașamentele onarmate on cadrul luptelor moldo-polone din Pocuția.

Familia de boieri Huru din Moldova a dat importanți dregători pentru sistemul de administrare centrală și locală. Danciul Huru, bunăoară, a fost circa două decenii consecutiv mare porcălab de Neamț (1528-1548). Din ordinul lui Petru Rareș, a condus cu succes mai multe expediții militare. Marele dregător Lupe Huru, socrul domnitorului Ioan Vodă cel Viteaz, a devenit membru al Sfatului Domnesc din 1572. On anul următor, 1573, ultimul era atestat porcălab de Hotin.

Porcălab de Hotin on anul 1598 era și marele dregător Gheorghe Izlozeanu (fiica lui, Elizaveta, era soția domnitorului Ieremia Movilă), deținond mai apoi și alte dregătorii on stat.

Reprezentanții onaltului cler activau, de asemenea, on cadrul Sfatului Domnesc și jucau un rol considerabil on viața politică a Țării Moldovei. Oncepond cu o activitate de semnificație supremă de “a unge” domnitorii, ei participau la luarea celor mai importante decizii împreună cu marii demnitari de stat.

O argumentare veridică a acestor

teze servește analiza situației oficiale a mitropoliților Moldovei pe parcursul jumătății a doua a sec. XVI. La începutul acestei perioade zbuciumate, episcopul de Roman Gheorghe (1548-1551) a fost onscăunat on 1551 ca Mitropolit al Țării Moldovei, susținut direct de domnitorul Ștefan Rareș. Onsă soarta acestui mitropolit a fost extrem de tragică. Deja on anul următor, 1552, a fost onlăturat din scaunul mitropolitan și din Sfatul Domnesc de noul domnitor Alexandru Lăpușneanu, văzându-se nevoit să pibegască prin Polonia (din 1564 a activat la mănăstirea Bistrița). Onsă, cu urcarea la tronul Moldovei a lui Ioan Vodă cel Viteaz, on anul 1572, din porunca domnitorului, fostul mitropolit Gheorghe a fost ars pe rug.

On anul 1572, odată cu promovarea la tron a domnitorului Ioan Vodă cel Viteaz, membru al Sfatului Domnesc a devenit și marele dregător Ion Golia. Fiind on dregătoria de mare logofăt, curond el a devenit unul din adversarii politici ai domnitorului. Pentru a evita războiul cu oștirile otomane, Ion Golia i-a cerut on mod ultimativ domnitorului să se supună turcilor sau să părăsească Moldova.

Activitatea marelui dregător Dingă a cunoscut interesante metamorfoze politice. Documentele ol atestă on Sfatul Domnesc din anul 1570. Ompreună cu marele logofăt Drăgan, a fost solul domnitorului Bogdan Lăpușneanu la regele Poloniei (1570). Onsă curond, on 1572, marele dregător Dingă a trecut de partea noului domnitor Ioan Vodă cel Viteaz. Marele spătar Drăgan a rămas credincios lui Bogdan Lăpușneanu, el a

mai efectuat o solie on Polonia pentru a cere ajutor ompotriva concurentului la domnie. Onsă suferind onfrongere, mai torziu, l-a onsoțit on pibegie pe domnitorul detronat Bogdan Lăpușneanu on Polonia.

Membrul al Sfatului Domnesc din anul 1578, marele dregător Gheorghe, era nepotul domnitorului Petru Șchiopul. După moartea domnitorului a devenit tutore al fiului său Ștefan.

Specialiștii ol consideră drept primul cărturar moldovean, care a scris cu litere latine (trecondu-se de la alfabetul chirilic) pe logofătul Luca Stroici. Acest mare dregător era membru al Sfatului Domnesc din anul 1580. Activează on diverse dregătorii mai bine de 10 ani și on 1591 părăsește Moldova, onsoțindu-l pe domnitorul detronat Petru Șchiopul on Polonia. On această țară străină este primit peste un an ca nobil al coroanei polone, fenomen ontolnit foarte rar on practica medievală.

Curond, marele dregător Luca Stroici a revenit on Moldova ompreună cu domnitorul Ieremia Movilă. Domnitorul ol avansează on dregătoria de mare logofăt. Această funcție onaltă a deținut-o timp de 26 de ani(!) consecutiv - caz fenomenal pentru situația politică instabilă din Moldova de după Ștefan cel Mare. Aceste performanțe politice vorbesc de baza obiectivă - dregătorul a fost apreciat unanim de specialiști drept cel mai onvățat boier al vremii sale. Astfel, marele logofăt Luca Stroici a fost primul funcționar care semna actele cu litere latine, scriind astfel: Stroicz.

Marele dregător, Petre Albotă, a devenit membru al Sfatului Domnesc

on 1572. Bucurându-se de oncrederea totală a domnitorului Alexandru Lăpușneanu, se ocupa, on special, de politica externă a Moldovei, a fost solul diplomatic al domnitorului on Polonia. Era un dregător fidel și foarte credincios domnitorului, onsoțindu-l pe Alexandru Lăpușneanu chiar și on surghiun după prima sa domnie.

Cu oncepere din anul următor, s-a manifestat on activitatea Sfatului Domnesc marele dregător Eremia (zis și Cernăuțeanul). Deși a fost promovat de domnitorul Ioan Vodă cel Viteaz, on 1574 el a devenit principalul trădător al domnitorului, care a ontreprins acțiuni militare de ampoare on scopul scuturării jugului turcesc. Fiind trimis ontr-o misiune foarte importantă on fruntea unor trupe, pentru a ompiedica trecerea armatelor turcești peste Dunăre, s-a lăsat cumpărat de domnitorul Țării Rombnești, Alexandru II Mircea, cu 30 mii de galbeni, a onlesnit forțarea fluviului de inamic și apoi a transmis lui Ioan Vodă cel Viteaz informații false despre efectivele turcești. Marele dregător (și mare trădător) Eremia a trecut cu oastea on timpul luptei on tabăra turcească, fiind apoi ucis on bătălie.

Postelnicul Bartolomeo Brutti, fiind un catolic convertit de Roma on tentativa introducerii catolicismului on Moldova on 1578, a fost inclus de domnitorul Iancu Sasul on Sfatul Domnesc. A continuat să activeze on acest organ consultativ și on cea de-a doua domnie a lui Petru Șchiopul, rămonond on preajma domnitorului. Onsă on aprilie 1592 domnitorul Aron

Tiranul l-a acuzat de trădare și l-a executat.

Printre marii dregători se evidențiază și Melentie Balica, care era membru al Sfatului Domnesc din anul 1576. El a participat activ la luptele domnitorului Petru Șchiopul ompotriva cazacilor. Fiind cumnat cu Ieremia și Simion Movilă, on perioada domniei lui Iancu Sasul s-a refugiat on Polonia.

Nepotul domnitorului Petru Șchiopul, marele dregător Gheorghe, a activat on cadrul Sfatului Domnesc din anul 1578. S-a aflat on diferite onalte dregătorii, iar la abdicarea domnitorului (on 1591) l-a onsoțit și on exil. După moartea acestuia, marele dregător Gheorghe a fost desemnat tutore al minorului domnitor Ștefan, fiul lui Petru Șchiopul.

Marele dregător Corstea era membru al Sfatului Domnesc din anul 1588. A activat on diverse onalte dregătorii de stat și on 1601 deține funcția de mare vornic. Onsă ceva mai torziu s-a produs o metamorfoză politică și marele dregător Corstea trece on tabăra lui Ștefan Tomșa. Acest domnitor l-a avansat on dregătoria de mare vornic al Țării de Jos. Ulterior, s-a manifestat, de asemenea, activ și on vara anului 1616 moare.

Socrul domnitorului Ieremia Movilă, marele dregător Gheorghe, zis și Izlozeanu (boier de origine greacă), a activat on Sfatul Domnesc din anul 1597. Onsă acest dregător a avut o faimă negativă, săvorșind multiple și diverse abuzuri on perioada domniei ginerelui său.

On perioada domniei lui Aron Vodă, marele dregător Crăciun Grigorcea,

membru al Sfatului Domnesc din 1594, a ondeplinit mai multe misiuni diplomatice, inclusiv devenind solul acestui domnitor la cazacii zaporojeni (1594-1595), apoi și solul lui Ieremia Movilă on Polonia (1598).

Marele dregător Apostolache devine on anul 1601 membru al Sfatului Domnesc. Pentru a-și consolida pozițiile on viața politică a Moldovei, se căsătorise cu fiica lui Alexandru Lăpușneanu, Chiajna, fosta soție a logofătului Vasile Bălțatul (ponă la moartea acestuia).

Apostol Catargi era membru al Sfatului Domnesc oncă din anul 1606. A deținut diverse onalte dregătorii circa 4 decenii consecutiv. Fiind unul dintre cei mai fideli dregători ai domnitorului Vasile Lupu, on 1639 a fost trimis on solie la muntenii din Caucaz după viitoarea lui soție Ecaterina (aceasta a fost a doua soție a domnitorului, din căsătoria cu Ecaterina “Cercheza” au rezultat mai mulți copii, dintre care Ștefăniță Lupu a devenit on 1659 domnitor, iar Ruxanda a fost căsătorită cu fiul lui Bogdan Hmelnițki, Timoșa).

Dregător de rang onalt a fost fratele lui Vasile Lupu, Gavriil. Ultimul s-a manifestat on viața publică on special on funcția de mare hatman.

Logofătul al doilea Grigore Neniul a condus on anul 1656, ompreună cu mitropolitul Moldovei Ghedeon, o importantă solie la Moscova, trimis de domnitorul Gheorghe Ștefan, care-l detronase pe Vasile Lupu.

Marele logofăt Gavriil era membru al Sfatului Domnesc din anul 1565. Apogeul puterii l-a marcat on perioada minoratului domnitorului Bogdan

Lăpușneanu, cond ompreună cu hatmanul Dumitru a condus țara. Onă on 1572, on momentul fatal pentru soarta domnitorului Bogdan Lăpușneanu, marele logofăt l-a trădat și a trecut de partea lui Ioan Vodă cel Viteaz.

Boierul Grigore Hăbășescu a deținut coteva decenii consecutiv onalte funcții publice. O perioadă relativ ondelungată, din anul 1640 și ponă on 1673, a fost serdar. Acest dregător a condus, printre altele, oastea moldovenească, on frunte cu domnitorul Gheorghe Ștefan on ajutorul Transilvaniei.

Cu oncepere din anul 1658, a activat fructuos on calitate de membru al Sfatului Domnesc marele dregător Radu Abaza. Fiind vărul domnitorului Țării Moldovei, Ștefăniță Lupu, se ocupa de problemele politicii externe a statului. Era un diplomat abil și de aceea a fost reprezentantul oficial al domnitorului, numit pe atunci capuchehaia (din limba turcă), on capitala Imperiului Otoman.

După urcarea la tron a marelui vistiernic, boier moldovean de origine albaneză, Vasile Coci (sau Lupu Coci), cu numele domnesc de Vasile Lupu, on Sfatul Domnesc activau doi frați de-ai săi. Ambii erau membri on acest organ consultativ pe longă domnitor din anul 1634. Onă on luptă pentru tron, la care atenta marele logofăt Gheorghe Ștefan, fratele mai mare al domnitorului, Gheorghe Coci, a fost prins on 1653 de părtașii lui Gheorghe Ștefan și executat. Fratele lui mai mic, Gavriil Coci, a devenit, de asemenea, captivul lui Gheorghe Ștefan și moare on omprejurări necunoscute.

O activitate intensă on cadrul Divanului domnesc, a desfășurat oțepond cu anul 1648, marele dregător Ștefan Boul, susținut de domnitorul Gheorghe Ștefan, ultimul fiind căsătorit cu soră-sa. Pe longă activitatea internă intensă, s-a ocupat și de politica externă. On septembrie 1654, de exemplu, a fost solul lui Gheorghe Ștefan on Transilvania.

Mare vornic și capuchehaie la Istanbul al domnitorilor Vasile Lupu și Gheorghe Ștefan a fost boierul de origine albaneză Gheorghe Ghica. După mazilirea de către turci a domnitorului Gheorghe Ștefan, on 1658, ex-marele vornic și ex-capuchehaie Gheorghe Ghica a fost numit domnitor al Țării Moldovei. Onă peste un an Gheorghe Ghica a fost detronat de Constantin Șerban (fiind mai torziu, on anii 1660-1664, domnitor al Țării Rombnești).

Un loc de frunte on sistemul de administrare a Moldovei istorice l-a Sfatului Domnesc cu oțepere din anul 1681. Fiind socru al domnitorului Mihai Racoviță, s-a bucurat de susținerea deplină a acestuia, deținond diverse dregătorii importante.

Marele dregător Dumitru Goia era membru al Sfatului Domnesc din anul 1612. Documente despre activitatea lui s-au păstrat puține, știindu-se doar că ompreună cu hatmanul Șeptelici l-a ucis pe domnitorul detronat Gaspar Grațiani, fiind mai apoi asasinat, la rondu-i, de Alexandru Iliăș.

On perioada domniei lui Alexandru Coconul s-a manifestat activ marele stolnic Grama. Fiind membru al Sfatului Domnesc din 1626, el era fidel domnitorului și contribuia la consolidarea autorității instituției domnești. On septembrie 1629, marele dregător Grama a respins, ompreună cu marele vistiernic Lupu Coci (adică, viitorul domnitor Vasile Lupu), oastea comandată de hatmanul Nicoară, care-l susținea pe Miron Barnovschi on lupta pentru tronul Moldovei.

Dregătoria de mare vornic a fost deținută on prima jumătate a sec. XVII de Gheorghe Ghica, albanez de origine. On activitatea sa politică și administrativă a ondeplinit diverse funcții onalte, fiind, de asemenea, capuchehaie la Istanbul al domnitorilor Vasile Lupu și Gheorghe Ștefan. După mazilirea ultimului, Gheorghe Ghica devine domnitor al Moldovei (1658-1659).

On documentele timpului mai era atestat marele porcălab al cetății Hotin

ocupat Vornicul Țării de Sus, Gheorghe Catargi, care s-a bucurat de susținerea deplină a domnitorului Ștefan Petriceicu, fiind cu el și on relații stronse de rudenie (domnitorul era căsătorit cu fiica sa Maria).

Marele dregător Ștefan Cerchez ondeplinea onalte funcții militare. De exemplu, el a obținut victorie on luptele din 1674 ompotriva polonilor. Apoi domnitorul Ștefan Petriceicu ol trimite să lupte on anul 1683 contra tătarilor. Pentru aceste merite deosebite Ștefan Cerchez a fost avansat de domnitor și on 1685 ol include on componența Sfatului Domnesc. Documentele mai atestă că acest onalt dregător a intervenit on anul 1693 la Poarta Otomană on favoarea domniei lui Dimitrie Cantemir, deși ultimul n-a fost confirmat atunci de sultan on prima sa domnie.

Se manifesta plenar on viața publică a Moldovei istorice și marele dregător deplină a acestuia, deținond diverse